Faze izvršenja krivičnog djela

- **u procesu izvršenja KD moguće su četiri faze:**

1. **stvaranje odluke** za izvršenje KD,
2. pripremne radnje ili **pripremanje KD**,
3. **pokušaj KD** (započinjanje izvršenja KD, pri čemu posljedica nije nastupila) i
4. **svršeno KD** (pošto je nastupila posljed.).

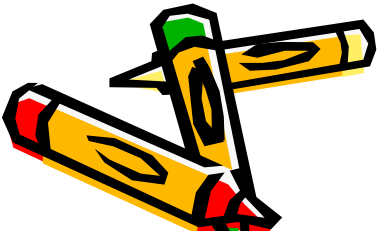

Faze izvršenja kod nehatnih KD

- *ove četiri faze su moguće*, ali nisu nužne jer se *ne ispoljavaju kod svih KD.*
- **moguće su samo kod svršenog KD.**
- ***tako, kod nehatnih KD nema***:

1. donošenja odluke o izvršenju djela,
2. pripremnih radnji i
3. pokušaja.

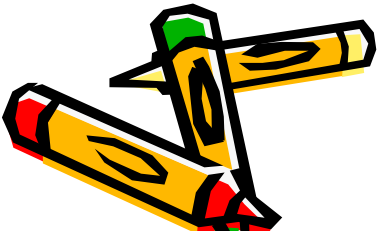

Izvršenje krivičnog djela – uobičajeni tok

- **prva faza je obavezna** i bez nje nema KD – donošenje odluke za izvršenje KD.
- nakon što je donesena odluka, učinilac obično odmah ***pristupa i izvršenju*** KD, tj. preduzimanju djelatnosti i prouzrokovanju posljedice.
- preduzetom djelatnošću posljedica u smislu promjene ili stanja u spoljnom svijetu nastupa (**svršeno KD**) ili ona izostaje usljed različitih okolnosti (**pokušaj ili nedovršeno KD**).

Faze prije izvršenja KD

1. **donošenje odluke za izvršenje KD** – obavezna faza i
2. **pripremne radnje** – moguća, ali nije uvijek obavezna faza.

Donošenje odluke za izvršenje KD

- predstavlja psihološki, misaoni, svjesni i voljni proces koji se sastoji u uočavanju, analiziranju i prosuđivanju različitih mogućnosti i odabiranju jedne od njih, te konkretizaciji i usmjerenosti volje u cilju njenog ostvarenja.
- sve dok odluka ne bude saopštena ili na drugi način izražena u spoljnom svijetu, ne može biti predmet krivičnopravne represije (ne kažnjava se za misli i želje).

Pripremne radnje - kažnjavanje – dvije grupe zakona

- KZ SFRJ -predstavljaju djelatnosti kojima se umišljajno priprema izvršenje KD.
- niz djelatnosti koje se nalaze van bića KD i prethode radnji KD i ne ulaze u njen sastav.

1. za pripremne radnje se ne kažnjava osim u izuzetnim slučajevima predviđenim KZ,
2. krivična zakonodavstva Holandije, Rusije, Bjelorusije, Kine – **predviđaju kažnjavanje za pripremne radnje.**

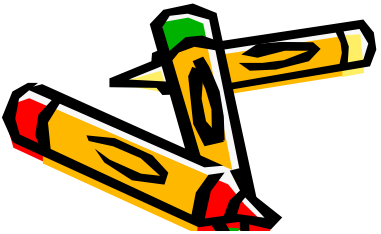

Pripremne radnje...

1. nabavljanje i osposobljavanje sredstava za izvršenje KD,
2. otklanjanje prepreka za izvršenje KD,
3. dogovaranje, planiranje i organizovanje sa drugima izvršenja KD i
4. druge radnje kojima se stvaraju uslovi za neposredno izvršenje KD.

Pokušaj krivičnog djela

- ili nedovršeno KD je treća, moguća, ali *neobavezna faza* u izvršenju KD.
- **postoji kada *učinilac sa umišljajem započne izvršenje KD, ali ga ne dovrši*.**
- to je umišljajno započinjanje izvršenja KD koje nije dovelo do nastupanja svih zakonskih obilježja KD.

Pokušaj kao faza izvršenja KD

- kod pokušaja učinilac KD, nakon što je donio odluku o izvršenju KD i eventualno izvršio pripremne radnje, prelazi na ostvarivanje radnje izvršenja, odn. preduzima jednu ili više djelatnosti koje su određene kao zakonski elemenat bića konkretnog KD.
- ali, i pored preduzimanja radnje, na određeni način ili određenim sredstvom, ipak ne dolazi do nastupanja posljedice, pa se **ne ostvaruje biće KD u potpunosti**, već samo djelimično.

Pokušaj nije moguć kod:

1. pravih KD nečinjenja – gdje se radnja izvršenja sastoji u nečinjenju, svjesnom i voljnom propuštanju tjelesnog pokreta,
2. **KD kod kojih je samim preduzimanjem radnje izvršenja svršeno djelo** bez obzira da li je nastupila posljedica,
3. **KD koja za posljedicu imaju apstraktnu opasnost**,

Pokušaj nije moguć kod:

4. verbalnih KD,
5. **djelatnosnih KD** (suština ovih KD se sastoji u preduzimanju protivpravne, u zakonu određene djelatnosti, pa se ova KD smatraju svršenim samim momentom preduzimanja radnje izvršenja) i
6. **nehatnih KD**.

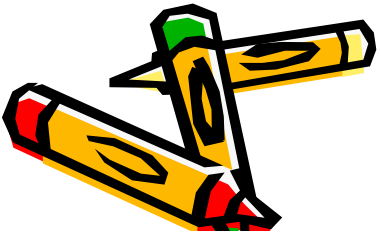

Pojam pokušaja

- **nedovršeno KD, djelo koje je započeto, ali nije dovršeno.**
- on predstavlja napad na kriviičnim pravom zaštićena dobra s ciljem, s namjerom da se prouzrokuje promjena na objektu napada, tj. ostvarenje zabranjene posljedice.
- **izostajanje ciljane posljedice**, on postoji bez obzira na to da li je napad bio podesan za ostvarenje posljedice ili ne.

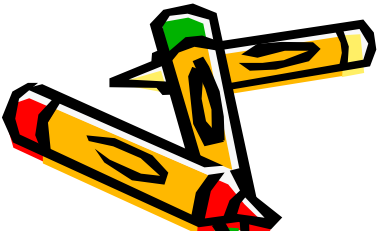

Tri elementa pokušaja:

1. **preduzimanje umišljajne djelatnosti**, podrazumijeva prethodno donesenu odluku za izvršenje KD,
2. **započinjanje KD preduzimanjem radnje izvršenja** i
3. odsustvo posljedice, odn. nedovršenost djela.

Svršeni i nesvršeni pokušaj

1. **svršeni** – postoji kada je učinilac započeo i dovršio radnju izvršenja, ali posljedica KD nije nastupila (nanišanio je i ispalio metak u žrtvu, ali je promašio, pa posljedica nije nastupila);
2. **nesvršeni** – postoji kada učinilac započne radnju izvršenja, ali je ne dovrši, pa se tako i ne steknu svi uslovi neophodni za nastupanje posljedice KD (podigao je pušku, nanišanio u žrtvu, ali je odustao od pucanja).

Kvalifikovani pokušaj KD

- kad se preduzetom radnjom izvršenja kojom se htjelo ostvariti teže pokušano KD, prouzrokovalo biće drugog, lakšeg KD koje je u zakonu određeno kao posebno KD.
- ovaj pokušaj je od značaja za: a) pravnu kvalifikaciju djela i b) odmjeravanje kazne.
- **učinilac se kažnjava za djelo koje je htio da ostvari i koje je obuhvaćeno njegovim umišljajem, a činjenica da je ostvareno lakše KD je važna kod odmjerav. kazne.**

Primjer kvalifikovanog pokušaja

- kada učinilac pokuša ubistvo ispaljivanjem metka u žrtvu, pa je pogodi i teško rani, ali ne nastupi smrt; umišljaj učinioca bio je usmjeren na ubistvo, ali su ostvarena obilježja teške tjelesne povrede; stoga će učinilac odgovarati za kvalifikovani pokušaj ubistva, a ne za dovršeno djelo teške tjelesne povrede jer je tjelesna povreda obuhvaćena pokušajem ubistva, što je teže KD od teške tjelesne povrede.

Pokušaj krivičnog djela u KZ RS

- **ko sa umišljajem započne izvršenje KD, ali ga ne dovrši**, kazniće se za pokušaj KD za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od **pet godina ili teža kazna**, a za pokušaj drugog KD samo kad zakon izričito propisuje kažnjavanje i za pokušaj.
- učinilac će se za pokušaj kazniti u granicama kazne propisane za KD, a može se i **blaže kazniti** (**pokušaj je fakultativni osnov za ublažavanje kazne**).

Nepodoban ili neprikladan, neprimjeren, nemoguć pokušaj

- postoji kada do nastupanja posljedice nije došlo zbog toga što su **sredstva sa kojima je ili predmet prema kome je preduzeto izvršenje KD bili takvi da se KD nije moglo uopšte izvršiti** (nepodobni).
- do ovog pokušaja dolazi zato što sredstva kojima je preduzeta radnja izvršenja nemaju takva svojstva da bi se njima mogla prouzrokovati posljedica ili je predmet radnje nepodoban.

Nepodoban ili neprikladan, neprimjeren, nemoguć pokušaj

- za KD učinjeno u nepodobnom pokušaju se kažnjava kao i za pokušaj.
- međutim, učinilac koji pokuša da izvrši KD:

1. nepodobnim sredstvom ili
2. prema nepodobnom predmetu, **može se osloboditi od kazne (čl. 23 KZ RS).**

Primjeri nepodobnog pokušaja

- **upotreba nepodobnog sredstva** postoji kada učinilac pokuša nekog da otruje nedovoljnom količinom otrova ili supstancom koja nije škodljiva po zdravlje ljudi, kada puca iz prazne ili neispravne puške.
- **druga vrsta** nepodobnog pokušaja jeste kada radnju preduzima prema nepodobnom objektu – puca u mrtvog čovjeka, radi krađe zavlači ruku u tuđ prazan džep, falsifikuje novac koji više nije u opticaju..

Dobrovoljni odustanak

- postoji kada je **učinilac pokušao izvršenje KD**, ali je **dobrovoljno** (svojevoljno) **odustao od daljeg preduzimanja radnje izvršenja iako je bio svjestan da je prema postojećim okolnostima djelo mogao dovršiti** ili je **nakon dovršenja radnje spriječio** nastupanje posljedice.
- on je moguć kod nesvršenog ili svršenog pokušaja, ne i kod nepodobnog.

Uslovi za postojanje dobrovoljnog odustanka

1. da je odustanak dobrovoljan (učinilac sam donese odluku o prekidanju započete radnje izvršenja ili o sprečavanju nastupanja posljedice poslije izvršene radnje KD, iako je svjestan da započeto djelo može dovršiti i objektivno gledano ga je i mogao izvršiti) i
2. da je odustanak konačan (kada je izraz čvrste odluke učinioca da ne nastavi sa izvršenjem KD).

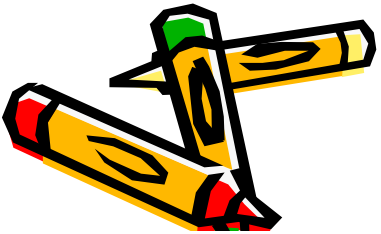

Dobrovoljni odustanak postoji u dva slučaja:

1. kada učinilac **započne radnju izvršenja**, pa **svojevoljno odustane** od njenog dovršenja (dobrovoljni odustanak od nesvršenog pokušaja) i
2. kada učinilac **radnju izvršenja dovrši**, ali svojevoljno **spriječi nastupanje posljedice** (dobrovoljni odustanak od svršenog pokušaja).

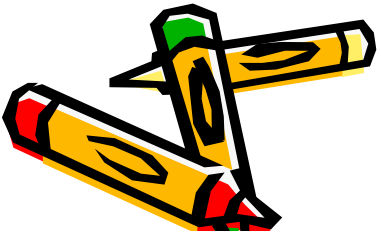

Vrste dobrovoljnog odustanka s obzirom na svojstvo lica koje dobrovoljno odustaje od KD

1. dobrovoljni odustanak izvršioca i
2. dobrovoljni odustanak saizvršioca, podstrekača ili pomagača od KD kome je doprinosio.

Dobrovoljni odustanak u KZ RS

- učinilac koji je **pokušao izvršenje KD**, ali je **dobrovoljno odustao** od njegovog izvršenja, **može se osloboditi od kazne**.
- u slučaju dobrovoljnog odustanka, učinilac će se kazniti za one radnje koje čine neko drugo samostalno krivično djelo.

Sticaj KD postoji...

- kada učinilac jednom radnjom (činjenja ili nečinjenja) ili sa više radnji **učini više KD** za koja mu nije presuđeno pa mu se istovremeno sudi u istom krivičnom postupku, **donosi jedna presuda** i izriče jedna glavna kazna (kod jednog lica stiče se više KD).
- kad neko istim metkom ubije jedno, a rani drugo lice; kad provalnik izvrši niz krađa u desetak dana, pa kada bude otkriven i sudi mu se za sve prethodno izvršene krađe.

Uslovi za postojanje sticaja

1. istovjetnost učinioca – znači da isto lice u istom ili različitom svojstvu kao izvršilac, saizvršilac, podstrekač ili pomagač učestvuje u izvršenju svih KD,
2. dva ili više KD koja mogu biti svršena ili pokušana, bez obzira da li su iste ili različite vrste,
3. za učinjena djela nije izrečena presuda,
4. da se za sva učinjena KD istovremeno sudi.

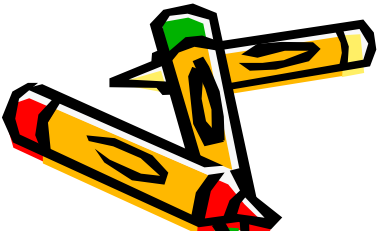

Vrste sticaja

1. idealni (formalni) postoji kada učinilac sa jednom radnjom (ponašanjem) učini više KD; kad učinilac jednim hicem - ubistvo i teška tjelesna povreda; može biti:

a) **homogeni (istovrstan)** – postoji kada učinilac sa jednom radnjom ostvari više KD iste vrste (KD protiv života i tijela) i

b) **heterogeni (raznovrstan)** – kada učinilac sa jednom radnjom učini više KD različite vrste (ubistvo i krađa);

2. realni (materijalni) sticaj.

Realni (materijalni) sticaj

- postoji **kad učinilac sa više samostalnih radnji** koje mogu biti prostorno ili vremenski razdvojene, **učini više KD** za koja mu se istovremeno sudi (učinilac jedan dan učini jedno KD krađe, drugi dan KD lake tjelesne povrede).
- najmanje dva KD sa posebnim radnjama, pri tome da nijedno od njih nije presuđeno.
- učiniocu se sudi za sva djela u istom krivičnom postupku, donosi jedna presuda i izriče jedna glavna kazna.

Kada postoji realni sticaj?

- **ako je učinilac izvršio dva KD, ali mu je za jedno od njih izrečena pravnosnažna presuda, bez obzira da li je kaznu izdržao ili ne, ne postoji realni sticaj, već povrat.**
- za postojanje realnog sticaja nije bitno koliko je vremena proteklo između KD izvršenih u sticaju, niti da li su sva KD izvršena na istom ili na različitim mjestima, u istom ili različitom vremenu, s tim da neka djela mogu biti svršena, a neka pokuš.

Realni sticaj može biti:

a) **homogeni (istovrstan)** – postoji kada učinilac sa više radnji ostvari više KD iste vrste i
b) **heterogeni (raznovrstan)** – kada učinilac sa više radnji prozrokuje više KD različite vrste.

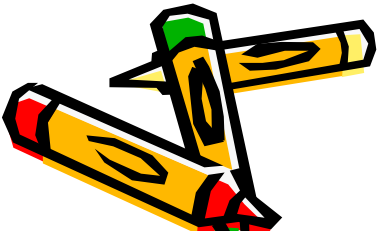

Prividni (zakonski) sticaj

- **postoji kada se u jednom djelu učinioca stiču obilježja više KD**, ali uprkos tome što izgleda da postoji njihov sticaj, **u suštini postoji samo jedno KD**.
- ako je učinilac obio tuđu bravu i ušao u stan oduzevši tuđu pokretnu stvar, postoji mogućnost primjene bića KD krađe i teške krađe obijanjem, ali primjena bića teške krađe isključuje primjenu KD krađe.

Prividni idealni sticaj

- postoji kada se jedno ponašanje može podvesti pod bića više KD tako da izgleda da postoji nekoliko KD, ali zbog njihovog međusobnog odnosa postoji samo jedno KD.
- riječ je o konkurenciji više zakonskih bića KD (ostvarenje više zakonskih bića).

Kakav može biti odnos između KD?

1. odnos specijalnosti – kada se jedno biće KD pojavljuje kao specijalni ili poseban slučaj ili oblik u odnosu na drugo biće (slučajevi kvalifikovanih i privilegovanih KD ubistva jesu lex specialis u odnosu na osnovno KD ubistva; krađa i sitna krađa; sud prvo procjenjuje da li može primijeniti kvalifikaciju teškog ubistva, pa ako su posebna obilježja ovog djela isključena, koristi kvalifikaciju običnog ubistva).

Kakav može biti odnos između KD?

2. odnos supsidijarnosti – postoji kada se jedan od više zakonskih opisa može primijeniti samo kada nisu ispunjeni uslovi za primjenu drugog (jedno KD je supsidijarno u odnosu na drugo koje je primarno (kažnjivost za dovršeno KD isključuje kažnjivost za pokušaj; pomagač koji je istovremeno djelovao i kao podstrekač, odgovara samo za podstr. koje je teži oblik saučesništva).

Kakav može biti odnos između KD?

3. odnos konsumpcije – postoji u slučaju kada je biće jednog KD obuhvaćeno drugim (teže KD konzumira lakše; u slučaju ubistva, pri čemu je učinilac žrtvi prethodno nanio i teške tjelesne povrede, učinilac će odgovarati samo za KD ubistva; ne postoji sticaj jer je teška tjelesna povreda konzumirana ubistvom).

Kakav može biti odnos između KD?

4. odnos alternativiteta – postoji ako se u datoj situaciji podjednako uspješno mogu primijeniti dva bića KD (KD ubistva koje je učinjeno i na svirep i na podmukao način; ovdje se radi o jednom teškom ubistvu, a sud se radi pravilne pravne kvalifikacije opredjeljuje između dvije alternative).

Kakav može biti odnos između KD?

5. odnos inkluzije - postoji u slučaju kada je učinilac prilikom izvršenja jednog ili više djela ostvario i obilježja drugog djela koje se u odnosu na osnovno djelo pokazuje u toj mjeri beznačajnim da nije opravdano za njega kažnjavati (kada prilikom ubistva pucajući ošteti ubijenom košulju; usljed silovanja oštećenoj bude pričinjena laka tjelesna povreda).

Prividni realni sticaj

- **kod prividnog realnog sticaja** postoji **više odvojenih radnji učinioca** koje se mogu podvesti pod različita bića krivičnih djela ili više puta pod isto KD, ali se zbog međusobne povezanosti svih tih djela uzima da postoji samo jedno krivično djelo.
- **vrste prividnog realnog sticaja**: a) složeno KD, b) produženo KD i c) kolektivno KD.

Složeno KD je zakonska konstrukcija

- KD koje je sastavljeno od **dva ili više KD koja su međusobno nužno povezana** i za koja zakon propisuje jedinstvenu kaznu.
- zakon povezuje dva ili više KD i stvara novo, teže KD -**razbojništvo**=prinuda-krađa
- za složeno KD zakon određuje **posebnu kaznu** koja je viša od kazne propisane za KD koja ulaze u sastav konstrukcije složenog KD.

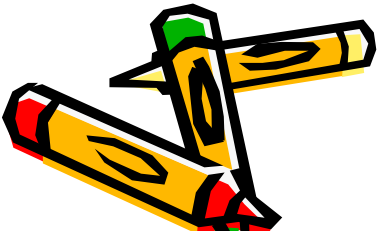

Dva oblika složenog KD

1. **pravo** – se sastoji od *dva ili više samostalnih KD* (razbojništvo je sastavljeno iz prinude i krađe; razbojnička krađa iz krađe i prinude).
2. **nepravo** – je sastavljeno iz KD i druge kumulativne, zakonom određene djelatnosti koja je inače dozvoljeni akt, ali zajedno sa prinudom čini novo, teže KD za koje zakon propisuje strožu kaznu (silovanje = KD prinude plus polna radnja).

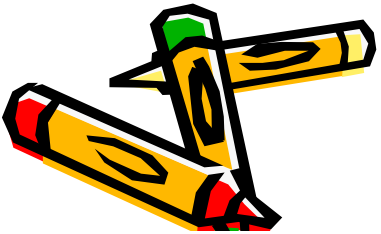

Produženo krivično djelo – čl. 57 stav 1 KZ RS

- produženo KD čini **više istih ili istovrsnih umišljajnih KD** učinjenih u **vremenskoj povezanosti**, koja zbog načina njihovog izvršenja, istovjetnosti oštećenog, prostorne povezanosti, korištenja iste prilike ili trajnijeg odnosa ili drugih sličnih okolnosti koje ih povezuju, predstavljaju **jedinstvenu krivičnopravnu cjelinu.**

Produženo krivično djelo – čl. 57 st. 2 i 3 KZ RS

- produženo KD ne mogu činiti KD protiv života i tjelesnog integriteta, polne i druge slobode čovjeka.
- ako produženo KD obuhvata različite oblike istog djela, produženo krivično djelo će se pravno kvalifikovati kao najteže od tih KD .

Produženo krivično djelo – član 57 st. 4 i 5 KZ RS

- ako posljedice ostvarene djelima iz stava 1 ovog člana u svojoj ukupnosti predstavljaju posljedicu nekog težeg KD, produženo KD će se kvalifikovati kao to KD.
- za produženo KD može se izreći kazna za polovinu veća od najviše kazne propisane za utvrđeno djelo, ali ne smije preći najveću mjeru te vrste kazne.

Produženo krivično djelo – čl. 57 st. 6 i 7 KZ RS

- KD koje nije obuhvaćeno produženim krivičnim djelom u pravnosnažnoj sudskoj presudi predstavlja posebno KD ili ulazi u sastav posebnog produženog KD.
- u sastav produženog KD ne mogu ulaziti krivična djela izvršena nakon podizanja optužnice.

Produženo krivično djelo

- *čini više istih ili istovrsnih KD koja su učinjena u vremenskoj povezanosti od strane istog učinioca koja predstavljaju jednu cjelinu.*
- **postoji kada jedno lice sa više radnji sa umišljajem izvrši više istih ili istovrsnih KD koja s obzirom na način izvršenja, vremensku povezanost i druge stvarne okolnosti koje ih povezuju čine jedinstveno KD.**
- **<u>postoji kada više KD zbog međusobne povezanosti čine samo jedno KD</u>.**

Uslovi za postojanje produženog KD:

1. **identitet (istovjetnost) učinioca** – nužno je da isto lice učestvuje u izvršenju više KD, dakle da preduzima djelatnost kojom se ostvaruje posljedica više KD u svojstvu izvršioca, saizvršioca, podstrekača ili pomagača.
2. **istovjetnost oštećenog krivičnim djelom**.

Uslovi za postojanje produženog KD

3. **identitet više učinjenih KD ili *istovrsnost predmeta djela*** – učinilac treba da je sa više radnji izvršenja ostvario najmanje dva ili više KD koja mogu biti svršena ili pokušana; važno je da se radi o KD koja su ista ili istovrsna.

Uslovi za postojanje produženog KD

4. **postojanje umišljaja** kao oblika vinosti sa kojim učinilac preduzima svako pojedino KD u sastavu produženog KD;
5. **vremenska povezanost više izvršenih djela** – određeni vremenski interval, postojanje vremenskog kontinuiteta, bez velikih prekida ili razmaka; faktičko pitanje koje rješava sud u konkr. slučaju.

Uslovi za postojanje produženog KD

6. **<u>način izvršenja i druge stvarne okolnosti pod kojima su izvršena KD odn. korištenje iste prilike ili istog trajnijeg odnosa</u>** treba da ih povezuju u pravu, prirodnu i logičnu jedinstvenu cjelinu tako da se može zaključiti da se ovdje radi o jedinstvenom KD.
7. **<u>jedinstvo mjesta ili prostora izvršenja KD – prostorna povezanost</u>**.

Kolektivno KD postoji...

- kada se **više ponovljenih činjenja istog krivičnog djela *smatra jednim krivičnim djelom*** zbog posebnog psihičkog odnosa učinioca prema vršenju tih djela.
- učinilac se bavi određenom kriminalnom djelatnošću zbog navike ili iz zanata i pri tome pokazuje spremnost da ponavlja djelatnost.
- **nadripisarstvo; nadriljekarstvo**.

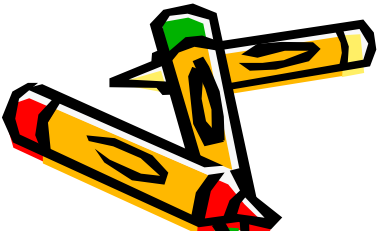

Tri oblika kolektivnog KD
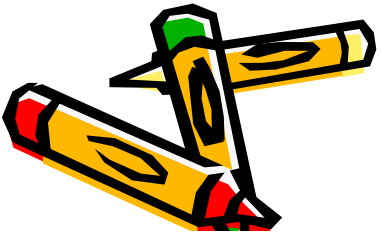
1. kolektivno KD u vidu zanata,
2. kolektivno KD u vidu zanimanja i
3. kolektivno KD iz navike.